

Asia: VN/25888/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pidätekö kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla?

Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Lakiluonnos tunnistaa teknologian merkityksen, mutta ei aidosti edistä sen käyttöönottoa sosiaalihuollossa. Säännöksessä ei ole kannustimia investoinneille, eikä siinä oteta huomioon hyvinvointialueiden tarpeita tai resurssipulaa. Teknologian arviointi on siirretty sosiaalihuollon ammattilaisille ilman, että varmistetaan heidän osaamisensa tai tarjotaan riittäviä työkaluja. Tämä voi käytännössä estää tehokkaiden ratkaisujen hyödyntämisen. Lisäksi sääntely jää epäselväksi sen suhteen, edellyttääkö teknologian käyttö yksilöityä kirjausta asiakassuunnitelmaan.

Teknistä valvontaa koskeva sääntely (47 ja 48 §) on pirstaleista. On riski, että eri pykälien epätarkka rajanveto rajoittaa tarpeellista teknologian käyttöä asiakkaan omassa kodissa. Lakiluonnos ei myöskään huomioi riittävästi kognitiivisesti heikentyneiden asiakkaiden, kuten muistisairaiden, asemaa. Kun suuri osa palveluasumisen asiakkaista ei kykene käyttämään teknologiaa itsenäisesti, tarvitaan selkeämpi ohjeistus siitä, miten tietoisuus, suostumus ja käytön tuki varmistetaan.

Pidätekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikössä säädettäisiin uudessa 48 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Lakiluonnoksen 48 §:n tarkoitus selkeyttää teknisen valvonnan sääntelyä on sinänsä perusteltu, mutta esitys jää puutteelliseksi. Nykykäytännön laillisuusvalvonnan hajanaisuus tunnistetaan, mutta ehdotus ei tarjoa riittävästi konkreettisia linjauksia sen korjaamiseksi.

Säännös rajoittuu yhteisiin tiloihin, jättäen epäselväksi, millaisin edellytyksin teknologiaa voidaan hyödyntää asiakkaan omassa huoneessa, eli siellä, missä valvonnan tarve voi olla suurin esimerkiksi kaatumisten, harhailun tai muun riskikäyttäytymisen osalta. Samalla jää epäselväksi, miksi teknisesti samankaltaiset ratkaisut käsitellään eri säännöksissä. Lisäksi on ongelmallista, että teknisen valvonnan perusteet rajautuvat vain terveyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Omaisuuden suojaamisen on monissa tilanteissa keskeinen ja perusteltu tavoite, ja sen poisjättäminen voi rajoittaa tarpeellista valvontaa.

Säännöstä on selkeytettävä, perusteluja täydennettävä ja teknisen valvonnan mahdollisuudet arvioitava laajemmin, jotta se voi aidosti tukea asiakasturvallisuutta ja toimintayksiköiden arkea.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakkaalta ei pyydetä suostumusta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon, vaan asiakkaan mielipide otetaan huomioon osana asiakasprosessia (palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelma, päätös). Kannatatteko tätä ehdotusta? (HE-luonnos kappale 2.6)

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Sääntelyn tulisi asettaa etusijalle asiakkaan oikeus saada käyttöönsä vaikuttavia ja turvallisuutta parantavia teknologioita ilman kohtuuttomia hallinnollisia esteitä.

Jos ei, voitte esittää, miksi asiakkaalta pitäisi pyytää suostumus ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidättekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa säädetään?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi teknisestä valvonnasta ei pitäisi säätää ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Missä tilanteissa katsotte, että toimintayksikössä olisi tarpeen käyttää tallentavaa kameravalvontaa? Millainen prosessi liittyy tallentavan kameravalvonnan käyttämiseen

-

Pidättekö kannatettavana, että laissa säädettäisiin, että asiakasprosessin aikana on arvioitava teknologian hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluissa?

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

Teknologian kehittyessä ja asiakkaan tarpeiden muuttuessa on olennaista, että arviointi on jatkuvaa eikä sidottu suunnitelman yksittäisiin kirjauksiin. Liian jäykkä tulkinta voi johtaa siihen, että hyödyllisiä ratkaisuja jätetään ottamatta käyttöön hallinnollisten esteiden vuoksi.

Jos ei, voitte esittää, miksi arviointivelvollisuudesta ei tulisi säätää.

-

**Pidätekö kannatettavana, että asiakasmaksulain 10 e §:ään lisätään uusi momentti, jonka nojalla turva-
auttamispalvelun toteuttamisesta osana kotihoitoa voidaan periä maksu?**

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi ei tulisi säätää ehdotetulla tavalla.

-

**Pidätekö kannatettavana, että teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon
henkilöstömitoituksen laskemisessa asetettaisiin maksimiraja?**

Kyllä

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

On tärkeää varmistaa, että sääntely pysyy joustavana ja kykenee mukautumaan teknologian nopeaan kehitykseen ja sen vaikuttavuusnäytön vahvistumiseen.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

**Jos kannatatte maksimirajan asettamista teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen
hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa, onko ehdotettu 0,04 mielestänne sopiva?**

Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Teknologiat ovat olleet alalla käytössä jo pitkään, ja siksi esityksessä ehdotettu mitoitushäennys nojaa pääosin olemassa oleviin ratkaisuihin. Nykyinen muoto ei juuri kannusta uusien teknologioiden kehittämiseen tai käyttöönottoon, sillä suurin osa mitoitushyödyistä saavutetaan jo vakiintuneilla teknologioilla

Pidätkö kannatettavana, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitus olisi edelleen 0,6 työntekijää asiakasta kohti, jota ei voitaisi teknologioita käytettäessä alittaa?

Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

Teknologian tulisi olla osa mitoitusta kaikissa yksiköissä, joissa se aidosti vähentää henkilöstötarvetta. Nykyinen esitys rajaa vaikutuksen vain niihin yksiköihin, joissa mitoitus on yli 0,6, mikä rajoittaa säästöpotentiaalin toteutumista. Käytännössä vain yksiköt, joiden mitoitus ylittää 0,64, voivat hyödyntää teknologiaa täysimääräisesti. Koska vähimmäismitoitus laski vuoden 2025 alusta 0,6:een, tulisi säästövaikutusten arvio perustaa ajantasaisiin tietoihin. Huhtikuun 2024 data ei enää heijasta nykytilannetta luotettavasti, ja THL:n huhtikuussa 2025 keräämä tieto tulisi ottaa sääntelyä arvioitaessa ensisijaiseksi pohjaksi.

Valmistelussa on arvioitu, että lääkehuoltoon, yöaikaiseen valvontaan ja kirjaamiseen liittyvillä teknologioilla voi olla henkilöstövaikutuksia. Näettekö, että iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa voisi vielä olla joitakin muita välittömän asiakastyön tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin vähentää henkilöstötarvetta?

Ei

Jos kyllä, mitä tehtäviä ne olisivat ja millä teknologialla henkilöstötarvetta voitaisiin vähentää?

-

Kannustaako esitys mielestänne investoimaan uusiin teknologioihin sosiaalihuollon palveluissa (myös muissa kuin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa)?

Ei

Voitte esittää teknologiainvestointeihin liittyviä näkökohtia.

Ehdotus ei nykyisellään kannusta palveluntuottajia investoimaan uusiin teknologioihin tai kehittämään niitä eteenpäin. Vaikka sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan yleistä säännöstä teknologisista ratkaisuista, perustelut painottuvat ikääntyneiden palveluihin ja jäävät puutteellisiksi muiden asiakasryhmien osalta. Vammaisten ja lastensuojelun palvelut mainitaan vain ohimennen, eikä esitys tarjoa riittäviä vaikutusarvioita tai konkreettisia linjauksia teknologian hyödyntämiseksi näissä palveluissa.

Voitte esittää muut asiaan liittyvät näkökohtanne ehdotuksen vaikutuksista.

Lakiesityksestä välittyy vaikutelma, että sen ensisijainen tavoite on kustannusten leikkaaminen, ei palvelujen laadun tai vaikuttavuuden parantaminen. Säästöpotentiaalia ei ole arvioitu ajantasaisen mitoitustiedon pohjalta, mikä heikentää esityksen uskottavuutta ja voi johtaa virheellisiin johtopäätöksiin. Lisäksi jää epäselväksi, kohdistuvatko mahdolliset säästöt tasapuolisesti sekä julkisiin että yksityisiin palveluntuottajiin. Tietopohjan ja vaikutusarvioinnin puutteet tekevät ehdotuksesta kokonaisuutena ongelmallisen.

Pomell Harri
Mehiläinen - Mehiläinen sosiaalipalvelut